

دیپلماسی اقتصادی و دیپلماسی تجاری

نویسنده

دکتر مهدی فاخری

دانشیار روابط بین الملل دانشکده وزارت امور خارجه

انشارات جهان سیاست

با همکاری

بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح

سرشناسه: فاخری، مهدی، ۱۳۳۵
عنوان و نام پدیدآور: دیپلماسی اقتصادی و دیپلماسی تجاری / نویسنده: مهدی فاخری /
مشخصات نشر: کرج، جهان سیاست، تهران: بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۲۱۸ ص.؛ جدول؛ ۲۴/۵×۱۷ س.م.
شابک: 978-622-90577-9-7
یادداشت: زبان: فارسی-انگلیسی
موضوع: اقتصاد بین‌الملل -- جنبه‌های سیاسی
موضوع: دیپلماسی -- تجارت
رده‌بندی کنگره: HF۱۳۵۹
رده‌بندی دیویدی: ۳۳۷
شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۸۰۲۱۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات جهان سیاست (با همکاری بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح)

نام کتاب: دیپلماسی اقتصادی و دیپلماسی تجاری

مؤلف: مهدی فاخری

ویراستار: مژده حسین‌خانی

طراح جلد: جهان سیاست

صفحه‌آرایی: جهان سیاست

نوبت چاپ: چاپ اول: ۱۴۰۳

ناشر: انتشارات جهان سیاست (با همکاری بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح)

شمارگان: ۹۰۰

چاپ و صحافی: چاپ نسیم

شابک: 978-622-90577-9-7

QR خرید پستی کتاب

نشانی دفتر پخش عمده: تهران، شاهین، خیابان گل لاله، بلوار سرلشکر مخبری (۳۵ متری گلستان)، پلاک ۱۹۸، طبقه منفی ۱، واحد ۱۱، کد پستی: ۱۴۷۵۸۶۵۸۰۹، تلفن: ۰۲۱-۶۵۱۱۹۷۳۲
نشانی دفتر انتشارات: کرج، فردیس، خیابان ولیعصر، بلوار هفت‌تیر، پاساژ میلاد، واحد دوم شرقی. کدپستی: ۰۲۶-۳۶۵۰۶۷۸۲، تلفن: ۳۱۷۵۹۱۳۱۵۳

تارنمای انتشارات برای خرید پستی کتاب: www.pwpub.ir

کلیه حقوق برای انتشارات جهان سیاست محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه
دیباچه.....	۱۱
فصل اول: دیپلماسی در ابعاد و بازه‌ها	۱۵
تاریخچه دیپلماسی.....	۱۵
۱- دیپلماسی عهد باستان.....	۱۶
۲- دیپلماسی کلیسایی در اروپا (قرون پنجم تا پانزدهم).....	۱۸
۳- دیپلماسی کلاسیک (۱۶۴۸-۱۹۱۴).....	۱۹
۴- دیپلماسی و جنگ‌های جهانی.....	۲۰
۵- دیپلماسی در عصر جهانی شدن.....	۲۲
فصل دوم: دیپلماسی اقتصادی	۲۵
۱- استراتژی‌های توسعه.....	۳۱
۱-۱- توسعه در مکتب نوسازی.....	۳۴
۲-۱- مکتب وابستگی و توسعه اقتصادی.....	۳۵
۳-۱- توسعه و مکتب نظام جهانی.....	۳۷
۲- اهداف توسعه‌ای.....	۳۷
۳- کمک‌های توسعه‌ای.....	۴۰
جدول میزان کمک‌های کشورهای توسعه‌یافته به کشورهای در حال توسعه ۲۰۲۰-۲۲.....	۴۳
۴- جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی.....	۴۳
۵- جذب توریسم.....	۴۸
۶- محیط زیست و تغییرات اقلیمی.....	۴۹
۷- عقد قراردادهای اقتصادی.....	۵۱
۸- عضویت در سازمان‌های بین‌المللی پولی و مالی.....	۵۱
۹- تجربه دیپلماسی اقتصادی چین.....	۵۲
۹-۱- دیپلماسی اقتصادی جدید چین.....	۵۳
۹-۲- راهبرد دیپلماسی اقتصادی چین.....	۵۴
۹-۲-۱- یک کمریند، یک راه.....	۵۵
۹-۳- بازیگران دیپلماسی اقتصادی چین.....	۵۷
۹-۴- کمک‌های توسعه‌ای چین.....	۵۹

- ۹-۵- قراردادهای اقتصادی و تجاری چین ۶۲
- ۹-۶- عضویت و فعالیت در سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی ۶۴
- ۱۰-۱- تجربه دیپلماسی اقتصادی ژاپن ۶۵
- ۱۰-۱-۱- راهبرد دیپلماسی اقتصادی ژاپن ۶۵
- ۱۰-۲- موضوعات و بازیگران دیپلماسی اقتصادی ژاپن ۶۶
- ۱۰-۲-۱- امنیت غذایی ۶۶
- ۱۰-۲-۲- امنیت انرژی ۶۸
- ۱۰-۳- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۷۰
- ۱۰-۴- کمک‌های رسمی توسعه‌ای ۷۱
- ۱۰-۵- جهانگردی ۷۲
- ۱۰-۶- رشد سبز و جامعه کم‌کربن ۷۲
- ۱۰-۷- قراردادهای اقتصادی و تجاری ۷۲
- ۱۰-۸- عضویت در سازمان‌های بین‌المللی ۷۳
- ۱۱-۱- دیپلماسی اقتصادی برزیل ۷۳
- ۱۱-۱-۱- راهبرد دیپلماسی اقتصادی ۷۳
- ۱۱-۱-۱-۱- امنیت غذایی ۷۴
- ۱۱-۱-۱-۲- امنیت انرژی ۷۴
- ۱۱-۲- ریشه‌کنی فقر ۷۶
- ۱۱-۳- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۷۷
- ۱۱-۴- جهانگردی ۷۷
- ۱۱-۵- کمک‌های توسعه‌ای ۷۷
- ۱۲-۱- تجربه دیپلماسی اقتصادی اتحادیه اروپا ۷۹
- ۱۲-۱-۱- راهبرد دیپلماسی اقتصادی ۸۰
- ۱۲-۲- ریشه‌کنی فقر و تبعیض ۸۳
- ۱۲-۳- کمک‌های توسعه‌ای ۸۴
- ۱۲-۴- جهانگردی ۸۵
- ۱۲-۵- قراردادهای اقتصادی و تجاری ۸۶
- فصل سوم: دیپلماسی تجاری ۸۹

- ۱- تبیین مفاهیم ۸۹
- ۲- سازمان جهانی تجارت ۹۲
- ۱-۲- تحول سازمان جهانی تجارت ۹۳
- ۳- سیاست تجاری ۹۷
- ۱-۳- راهبردها و شرکت‌های هدف ۹۸
- ۲-۳- ساختار دیپلماسی تجاری ۹۹
- ۳-۳- تعامل و فراکنش با شرکای تجاری ۱۰۰
- ۴-۳- چارچوب کاری دیپلماسی تجاری ۱۰۱
- ۵-۳- ابزار دیپلماسی تجاری ۱۰۲
- ۶-۳- حل اختلافات تجاری ۱۰۳
- ۸-۳- جهانی شدن و دیپلماسی تجاری ۱۰۴
- ۸-۳- روند دیپلماسی تجاری ۱۰۶
- ۱-۸-۳- ارتقاء صادرات ۱۰۷
- ۲-۸-۳- موسسات حمایت از سرمایه‌گذاری ۱۰۷
- ۳-۸-۳- استراتژی در قبال شرکت‌های هدف ۱۰۸
- ۴-۸-۳- برنامه‌ها ۱۰۹
- ۵-۸-۳- هزینه خدمات ۱۱۰
- ۶-۸-۳- تخصیص وظایف ۱۱۰
- ۷-۸-۳- فناوری‌های اطلاعاتی ۱۱۱
- ۴- بررسی دیپلماسی تجاری چند کشور در حال توسعه ۱۱۲
- ۱-۴- دیپلماسی تجاری چین ۱۱۴
- ۱-۱-۴- بافتار ۱۱۴
- ۲-۱-۴- دیپلماسی تجاری چین در ارقام ۱۱۵
- ۳-۱-۴- رویه‌های راهبردی و شرکت‌های هدف ۱۱۶
- ۴-۱-۴- ادغام یا جابجایی وظایف ۱۱۷
- ۵-۱-۴- قیمت‌گذاری خدمات ۱۱۷
- ۶-۱-۴- تکنولوژی‌های اطلاعاتی ۱۱۷
- ۲-۴- هندوستان ۱۱۷
- ۱-۲-۴- بافتار ۱۱۸
- ۲-۲-۴- دیپلماسی تجاری در ارقام ۱۱۸

- ۱۱۸..... ۳-۲-۴- رویه‌های راهبردی و شرکت‌های هدف
- ۱۲۰..... ۳-۲-۴- هیئت‌های تجاری
- ۱۲۱..... ۴-۲-۴- هزینه خدمات
- ۱۲۱..... ۵-۲-۴- ادغام وظایف
- ۱۲۱..... ۶-۲-۴- فناوری‌های اطلاعاتی
- ۱۲۱..... ۳-۴- برزیل
- ۱۲۳..... ۱-۳-۴- بافتار
- ۱۲۴..... ۲-۳-۴- دیپلماسی تجاری در ارقام
- ۱۲۴..... ۳-۳-۴- رویه‌های راهبردی و شرکت‌های هدف
- ۱۲۵..... ۴-۳-۴- هیئت‌های تجاری
- ۱۲۸..... ۵-۳-۴- ادغام و جابجایی وظایف
- ۱۲۸..... ۶-۳-۴- هزینه خدمات
- ۱۲۹..... ۷-۳-۴- تکنولوژی‌های اطلاعاتی
- ۱۲۹..... ۸-۳-۴- قراردادهای تجاری
- ۱۳۲..... ۴-۴- دیپلماسی تجاری ایران
- ۱۳۶..... ۵-۴- دیپلماسی تجاری اتحادیه اروپا
- ۱۳۶..... ۱-۵-۴- سیاست تجاری
- ۱۳۷..... ۲-۵-۴- بافتار
- ۱۳۷..... ۳-۵-۴- تعامل و فراکنش تجاری با شرکا
- ۱۳۹..... ۴-۵-۴- شرکت‌های هدف
- ۱۴۰..... ۵-۴-۵- هیئت‌های تجاری
- ۱۴۱..... ۶-۵-۴- ادغام و جابه‌جایی وظایف
- ۱۴۱..... ۵- راهبرد دیپلماسی تجاری نوین
- ۱۴۵..... **فصل چهارم: سازمان‌های تجاری فرامنطقه‌ای**
- ۱۴۵..... ۱- سازمان‌های اقتصادی منطقه‌ای
- ۱۴۸..... ۱-۱- سازمان‌های اقتصادی منطقه‌ای آسیایی
- ۱۴۹..... ۱-۱-۱- اتحادیه ملل جنوب شرق آسیا یا آسه آن
- ۱۵۰..... ۲-۱-۱- سارک

- ۱۵۱..... ۱-۱-۳-اكو
- ۱۵۲..... ۱-۱-۴- شورای همکاری خلیج فارس
- ۱۵۳..... ۱-۱-۵- اتحادیه کشورهای مستقل مشترک المنافع
- ۱۵۴..... ۱-۱-۶- اتحادیه اقتصادی اوراسیا
- ۱۵۵..... ۱-۲- سازمان‌های اقتصادی اروپایی
- ۱۵۵..... ۱-۲-۱- شورای اروپا
- ۱۵۵..... ۱-۲-۲- اتحادیه اروپا
- ۱۵۷..... ۱-۲-۳- اتحادیه تجارت آزاد اروپا (افتا)
- ۱۵۸..... ۱-۳- آمریکای لاتین
- ۱۵۸..... ۱-۳-۱- جامعه آند
- ۱۵۸..... ۱-۳-۲- کاریکوم
- ۱۵۹..... ۱-۳-۳- اتحادیه آمریکای لاتین برای همگرایی یا آلادی
- ۱۵۹..... ۱-۳-۳- نفتا
- ۱۶۰..... ۱-۳-۵- مرکوسور
- ۱۶۱..... ۱-۳-۶- آلبا
- ۱۶۲..... ۱-۳-۷- اوناسور
- ۱۶۲..... ۱-۳-۸- اتحاد اقیانوس آرام
- ۱۶۴..... ۱-۳- سازمان‌های اقتصادی آفریقایی
- ۱۶۴..... ۱-۳-۱- جامعه توسعه‌ای آفریقای جنوبی
- ۱۶۴..... ۱-۳-۲- اتحادیه گمرکی جنوب آفریقا
- ۱۶۵..... ۱-۳-۳- جامعه اقتصادی دولت‌های غرب آفریقا
- ۱۶۵..... ۱-۳-۴- بازار مشترک شرق و جنوب آفریقا
- ۱۶۵..... ۱-۳-۵- اتحادیه اقتصادی آفریقای مرکزی
- ۱۶۵..... ۱-۳-۶- جامعه اقتصادی و پولی آفریقای مرکزی
- ۱۶۵..... ۲- فرامنطقه‌گرایی و سازمان‌های اقتصادی- تجاری فرامنطقه‌ای
- ۱۶۶..... ۲-۱- مدل خلق تجارت و انحراف تجارت
- ۱۶۸..... ۲-۱-۱- بریکس
- ۱۷۰..... ۲-۱-۱-۲- بریکس در اقتصاد بین‌الملل
- ۱۷۲..... ۲-۱-۲- خلق تجارت و انحراف تجاری
- ۱۷۳..... ۲-۱-۲-۳- توافقات تجاری بریکس

۱۷۴ ۲-۲-۱-۴- موافقت‌نامه تجاری بریکس و اتحادیه اقتصادی اوراسیا
۱۷۵ ۴-۲-۱-۵- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بریکس
۱۷۶ ۲-۲-۱-۶- بریکس و معماری مالی جدید بین‌المللی
۱۷۶ ۲-۲-۱-۶- بانک توسعه نوین
۱۷۷ ۲-۲-۱-۶- ارزش‌های ملی و ارزش جدید
۱۷۹ ۲-۲-۱-۳- صندوق ذخیره احتیاطی
۱۷۹ ۴-۲-۱-۶-۴- نظام ثبت پرداخت‌های بین‌المللی خاص
۱۸۱ ۲-۲- مشارکت جامع اقتصادی منطقه‌ای
۱۸۳ ۲-۲-۱- موافقت‌نامه تجاری
۱۸۴ ۲-۲-۲- ویژگی‌های مشارکت‌نامه
۱۸۶ ۲-۲-۳- وجوه ممیزه مشارکت‌نامه
۱۸۸ ۲-۲-۴- کمبودهای مشارکت‌نامه
۱۸۹ ۲-۲-۵- تأثیر ژئوپلیتیک بر فرامنطقه‌گرایی
۱۹۱ ۳- مشارکت فراپاسیفیکی
۱۹۳ ۳-۱- عضویت
۱۹۳ ۳-۲- محتوای قرارداد
۱۹۴ ۳-۳- دستاوردها و تبعات
۱۹۵ ۴- مشارکت فراآتلانتیکی تجارت و سرمایه‌گذاری (تیتی‌آپی)
۱۹۹ سخن پایانی
۲۰۵ منابع
۲۱۳ نمایه

دیباچه

نظام اقتصادی بین‌المللی در قرن بیستم، آرایش جدیدی به خود گرفت و بر خلاف رویه قبلی که دولت‌ها سعی می‌کردند با توجه به منافع ملی خویش، بیش‌ترین میزان بهره اقتصادی را در روابط خود با دیگر کشورها اخذ کنند، به تدریج از دهه ۱۹۷۰ گرایش به از میان برداشتن موانع تجاری و ارائه تسهیلاتی برای افزایش تجارت خارجی، به وجود آمد. تعارض ایدئولوژیک بین دو بلوک شرق و غرب، کاهش زیادی یافت و این امر زمینه‌ساز افزایش واردات و صادرات، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و همکاری‌های تکنولوژیک گردید.

در نظام بین‌الملل جدید، تعامل، جای تقابل را گرفت و کشورها شروع به تبادل امتیازاتی در زمینه همکاری‌های اقتصادی کردند. سازمان‌هایی بین‌المللی شکل گرفتند، که اعضایشان با زبان مشترک درباره اهداف خود صحبت می‌کردند و علیرغم تفاوت در اهداف و منافع، راه رسیدن به راه‌حل‌های مشترک، بیش از گذشته شد. سازمان ملل متحد به همراه کمیسیون‌های اقتصادی-اجتماعی منطقه‌ای و آژانس‌های تخصصی‌اش، کشورهای عضو را برای رسیدن به توسعه اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کردند. موسسات برتون وودز متشکل از صندوق بین‌المللی پول و گروه بانک جهانی به نیازهای پولی و مالی بین‌الملل پرداخته و با ارائه راه‌حلی در صدد بودند، ثبات پولی و مالی کشورهای عضو را تأمین نمایند و در صورت بروز بحران‌های مالی بین‌المللی به کمک جامعه جهانی بشتابند. در بعد تجاری نیز، موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) راه را برای تجارت آسان‌تر کالاها و خدمات فراهم ساخته بود و اعضای آن می‌توانستند از راه دادن و گرفتن امتیازات تجاری، سهم خود را از تجارت جهانی افزایش دهند.

بدین ترتیب نظام اقتصاد بین‌الملل بر مبنای محدود کردن نقش دولت‌ها و آزاد گذاشتن شرکت‌ها و موسسات تجاری تغییر کرد. عرضه و تقاضا، تعادل بازار و نظام اقتصاد باز به شعارهای اقتصادی برتر تبدیل شدند. روند جهانی شدن ادغام بازارها را به دنبال داشت که خصوصی‌سازی، آزادسازی تجاری و امکان تحرک سرمایه در سطح جهان را تسهیل می‌نمود. موسسات و نگاه‌های اقتصادی دولتی تدریجاً به بخش خصوصی واگذار شدند و حکومت‌ها موظف گردیدند، از مداخله مستقیم در امور اقتصادی پرهیز کرده و نقش خود را به سیاست‌گذاری

کاهش دهند. دولت‌ها با هم توافق کردند، موانع تجاری را از سر راه بردارند تا بازرگانان بتوانند محصولات خود با آزادی بیش‌تری مبادله کرده و مازاد تولید خود را به کشورهای دیگر صادر نمایند. افزایش دامنه امتیازات متقابل تجاری زمینه را برای به هم پیوستن و ادغام بازارها در یکدیگر فراهم ساخت، تا تجار و بازرگانان کشورها با دلگرمی به پشتیبانی دولت‌های خود تلاش کنند. مشتریان بیش‌تری در بقیه جهان یافته و با درآمد صادراتی خود به افزایش تولید ناخالص داخلی کشورشان کمک کنند.

در چنین شرایطی، کشورها عمدتاً به دنبال بالا بردن ظرفیت تولید، ساخت کالاهای بیش‌تر و متنوع‌تر، جذب سرمایه مستقیم خارجی، انتقال تکنولوژی، جذب توریست و استفاده از ظرفیت‌های مختلف اقتصادی به منظور دستیابی به مزیت مطلق در صنایع سنتی، مزیت نسبی در صنایع جدید و مزیت رقابتی در محصولاتی بودند، که با مشارکت شرکت‌های خارجی قرار بود به دست آید. دفاع از منافع شرکت‌های تجاری در مذاکرات تجاری دوجانبه یا بین‌المللی به برنامه اصلی حکومت‌های غربی و پیشرفته تبدیل شد و استفاده از واژه «دیپلماسی شرکتی»^۱ که حکایت از تعهد حکومت‌ها به پاسداری از منافع موسسات تجاری بود، در ادبیات بین‌الملل باب گردید.

تأسیس سازمان جهانی تجارت که به دنبال ادوار هشتگانه مذاکرات بین‌المللی حاصل شد، قوانین و مقررات تجارت بین‌الملل را نهادینه ساخت و به عنوان سمبل جهانی شدن، شناخته شد. مذاکرات دور او رو گونه منجر به ایجاد موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت، موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات و موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری مالکیت فکری گردید. مذاکرات بین‌المللی برای دستیابی به موافقت‌نامه‌های تخصصی مذکور دستگاه‌های دیپلماسی کشورها را متوجه این امر کرد، که انجام مذاکرات تجاری پیچیده و طولانی از عهده دیپلمات‌های سنتی خارج است و برای به دست آوردن نتایج مطلوب، لازم است دیپلمات‌های تجاری که در زمینه‌های مختلف تجاری در دستگاه‌ها و وزارت‌خانه‌های اقتصادی و بازرگانی فعالیت می‌کرده‌اند، انجام این مسئولیت را عهده‌دار شوند. به تدریج، در کنار دولت‌ها، بازیگران دیگری وارد صحنه شدند، که بر مذاکرات تجاری بین‌المللی تأثیر می‌گذاشتند. شرکت‌های چندملیتی که دارای سرمایه، تکنولوژی و مدیریت بودند، از جذابیت روزافزونی برخوردار شدند، به نحوی که کشورهای

^۱. Corporate Diplomacy or Business Diplomacy

در حال توسعه برای جذب آنان به رقابت با یکدیگر مشغول گردیدند. چون ورود آنها به منزله ورود سرمایه، ایجاد اشتغال، دسترسی به بازار، افزایش صادرات و ارتقاء وضع کشور در اقتصاد جهانی بود. «دیپلماسی تجاری»^۱ به معنای تدوین سیاست‌های تجاری با هدف افزایش سهم کشورها در تجارت جهانی و اتصال به شبکه‌های زنجیره ارزشی را مد نظر قرار می‌داد. دیپلمات‌های تجاری دست‌اندرکار عقد موافقت‌نامه‌های تجارت ترجیحی و آزاد با دیگر کشورها شدند، در مذاکرات سازمان‌های اقتصادی و تجاری بین‌المللی شرکت می‌کردند و بر روند شکل‌گیری سازمان‌های اقتصادی منطقه‌ای نیز تأثیر می‌گذاشتند. توسعه تجارت محور برنامه ممالک شرق آسیا و آمریکای لاتین قرار گرفت و دیپلماسی تجاری کشورها اقدامات فراوانی برای افزودن سهم در تجارت جهانی انجام دادند. اقتصاد جهانی شده و تجارت آزاد سبب شد، که ژئو اکونومی هم سنگ ژئوپلیتیک قرار گرفته و نیاز به دیپلمات‌های تجاری و اقتصادی هر روز بیش از گذشته حس شود. دیپلمات‌هایی که بتوانند نیازها و توانمندی‌های اقتصادی کشورشان را تأمین و عرضه نمایند و منافع ملی خود را تضمین نمایند.

نظام اقتصاد بین‌الملل در قرن بیست و یکم تحت تأثیر تحولات بین‌المللی قرار گرفت، که اکثراً از ماهیت اقتصادی برخوردار نبودند، اما اقتصاد و تجارت بین‌الملل را تحت الشعاع قرار دادند. حملات تروریستی یازده سپتامبر ۲۰۰۱، بحران مالی بین‌المللی ۲۰۰۸، شیوع بیماری کرونا ۲۰۲۰، تجاوز روسیه به اوکراین ۲۰۲۲ و جنگ غزه با اسرائیل ۲۰۲۳ امنیت غذایی، امنیت سلامت و امنیت انرژی را در همه جهان به چالش کشید و کشورهای را که قبلاً از آزادی تجارت و روابط اقتصادی مبتنی بر منطق بازار آزاد صحبت می‌کردند، به تدریج به سمت سیاست‌های حمایت‌گرایانه اقتصادی، دوجانبه‌گرایی و مقابله‌گرایی تجاری سوق یافت. توافقات و تعهداتی که در چارچوب سازمان جهانی تجارت و سایر سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی به دست آمده بود، به تدریج رنگ باختند و کشورهای پیشرفته غربی از انجام آنها سرباز زدند. سازمان جهانی تجارت در اجرای وظایفش با کارشکنی کشورهای اروپایی و آمریکا مواجه گردید و گرایش کلی کشورها از منافع تجاری به سمت منافع بلند مدت توسعه اقتصادی نیل کرد.

برگزاری اجلاس هزاره در سال ۲۰۰۰ توسط سازمان ملل متحد تلاشی برای شناسایی چالش‌های توسعه‌ای و ارائه راه‌حل‌هایی برای برخورد با آنها بود. اهداف هشت‌گانه هزاره در

^۱. Trade Diplomacy

زمینه گرسنگی، فقر، تغذیه، آموزش، بهداشت، محیط زیست، اشتغال و مشارکت دولت‌ها با جامعه مدنی، زمینه را برای جلب توجه دولت‌ها به توسعه اقتصادی فراهم ساخت و قرار شد اهداف مزبور تا سال ۲۰۱۵ به دست آیند. در انتهای این دوره، سازمان ملل و اعضا توسعه اجتماعی را هم مورد توجه قرار دادند و اهداف هفده گانه توسعه پایدار را برای دسترسی تا سال ۲۰۳۰ مورد توافق قرار دادند.

دیپلماسی تجاری، سیاست‌های تجاری دولت‌ها، مقررات سازمان‌های تجاری بین‌المللی، معاملات با شرکت‌های چندملیتی، موسسات سرمایه‌گذاری و شبکه‌های توریستی را به عنوان هدف برای خود تعیین می‌کرد تا در زمینه قانون‌سازی و استانداردسازی بتواند اعمال نفوذ کند، در سازمان‌ها و مذاکرات بین‌المللی عضویت و مشارکت فعال داشته باشد تا مانع از تصویب قوانینی مغایر با اهداف ملیش شود، به تعامل با شرکت‌های چندملیتی دست یابد تا از سود بازرگانی بیش‌تری بهره‌مند شود و هم سرمایه‌گذاران بزرگ را به کشور خود جلب نماید تا منجر به ایجاد ظرفیت تولید، بازار و اشتغال گشته و باری از دوش اقتصادهای وامانده بردارند. دیپلماسی اقتصادی، اما هدف‌های توسعه اقتصادی - اجتماعی کشورها را برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مد نظر قرار داده و تلاش می‌نماید، کمک‌های فنی و مالی لازم را برای ریشه‌کنی فقر، گرسنگی صفر، سلامت خوب، آموزش کیفی، برابری جنسیتی، آب آشامیدنی سالم، انرژی تمیز، اشتغال، صنعت و نوآوری، کاهش نابرابری، شهرها و جوامع پایدار، تولید و مصرف مسئولانه، اقدامات حفاظت از محیط زیست، زندگی روی زمین، زندگی زیر آقیانوس‌ها، صلح و عدالت و مشارکت دولت‌ها با جامعه مدنی به کشورهای در حال توسعه نیازمند، ارائه نماید.

مهدی فاخری

تهران - فروردین ۱۴۰۳

منابع

1. ALICEWEB, Available at: <http://aliceweb.desenvolvimento.gov.br> , Rede Cicex, (www.cicex.desenvolvimento.gov.br), Sistema Sisprom, Available at: <http://www.sisprom.desenvolvimento.gov.br>
2. Alsop, Susan Mary (1984): *The Congress Dances*. New York: Harper & Row Publishers
3. Anand, P.B; Fennell Shailaj; Comim Flavio (2021): *Handbook of BRICS and Emerging Economies*, ISBN: 9780198827535, Oxford University Press, Oxford
4. Assanseitova, S.M& Erlan K. A&Makhatova, S.A (2022):*EAEU and BRICS: State and Prospects of Cooperation – EconPapers, A chapter in Current Problems of the World Economy and International Trade, 2022, vol. 42, pp 161-173 from Emerald Group Publishing Limited, ISBN: 978-1-80262-090-0, Available at: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/S0190-128120220000042016/full/html?skipTracking=true>*
5. Bagawati, Jagdish (2011): Why Free trade matters, retrieved from: <https://www.projectsyndicate.org/commentary/why-free-trade-matters-2011-06>
6. Becker, Uwe (2013) : *The BRICs and Emerging Economies in Comparative Perspective: Political Economy, Liberalisation and Institutional*
7. Bierce,Ambroce (2015): Devil Dictionary available at :<http://www.goodreads.com/work/quotes/865289-the-devil-s-dictionary>
8. Bing, Feng: *One Belt and One Road (2015): The Chinese Logic for Global Development (Chinese Edition)*,
9. Biswas, Rajiv (2018): *Asian Megatrends*, Institute of Chinese Studies, New Delhi
10. Blackwill, R and Campbell, K (2016): *Xi Jinping on the Global Stage: Chinese Foreign Policy Under a Powerful but Exposed Leader (Council Special Report)* Bond,P and Garcia, A : *BRICS: An Anti-Capitalist Critique*,
11. Blockmans, Stevense (2021):*The EU's New Trade Policy An Autonomous Assertion of Strategic Objectives?* Friedrich Ebert Stiftung, Available at: <https://library.fes.de/pdf->

- files/bueros/singapur/18296.pdf*
12. Bonds, Christian, (2018), *South American Trade Blocs: A Risk Assessment of Nationalist Movements*. Ph.D. diss., University of Mississippi
 13. Brown, Emily (2021). "BRICS and the Evolution of Global Trade". *International Trade Review*, Vol. 12, Issue 2, pp. 67-89
 14. Byzantine Diplomacy, available at: <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/byz-diplomacy.htm>
 15. Cabral, L & Russo, G & Weinstock, J (2014): *Brazil and the Shifting Consensus on Development Co-operation: Salutary Diversions from the 'Aid-effectiveness' Trail?* *Development Policy Review*, Volume 32, Issue 2 p. 179-202, <https://doi.org/10.1111/dpr.12050>
 16. Caichiolo, Carlos Ricardo, (2017): "The Mercosur Experience and Theories of Regional Integration." *Contexto Internacional* 39, no. 1
 17. Caliendo, Lorenzo & Fernando Parro. (2015), "Estimates of the Trade and Welfare Effects of NAFTA." *The Review of Economic Studies* 82, no. 1
 18. CAN cifras, (2019), Comunidad Andina. available at: <http://www.comunidadandina.org/Publicaciones.aspx>
 19. Carter, Zach and Grim, Ryan (2014). "Noam Chomsky: Obama Trade Deal A 'Neoliberal Assault' To Further Corporate 'Domination'". *The Huffington Post*. Retrieved 13 January 2014
 20. Cassiolato, J.E and Vitorino, V (2011): *BRICS and Development Alternatives: Innovation Systems and Policies, The Anthem-European Union Series*
 21. Ciuriak, D. et al. (2020) "Resilience Under Crisis: Proposals and Considerations for Regional and Other Trade Agreements", *G20 Insights, Policy Brief*
 22. Conley, H.A and Mina, J (2016): *A Rebalanced Transatlantic Policy Toward the Asia-Pacific Region*, *CSIS Reports*.
 23. Cracau, Daniel & Durán Lima, Jose. (2019) "Trade and Investment Relations in the Pacific Alliance: Recent Developments and Future Trends." *In The Pacific Alliance in a World of Preferential Trade Agreements*, Springer, Cham
 24. Cunha, I.J and Queiroz, J (2015): *Los BRIC: Brasil, Rusia, India y China. Serán las futuras estrellas de la economía mundial? (Spanish Edition)*, Feb 20, 2015

25. Dasgupta, Meghna & Mathur, Sajal (2013): *Trade Policies, Institutions and Areas for Deepening Cooperation*, Centre for WTO Studies & Indian Institute of Foreign Trade, New Delhi.
26. Department of Trade and Industry (2004), *Trade and Investment White Paper 2004: Making Globalization a Force for Good*, London, DTI
27. Espitia, A., N. Rocha and M. Ruta (2020), "A pandemic trade deal: Trade and policy cooperation on medical goods". In S. Evenett and R. Baldwin (eds), *Revitalising Multilateralism: Pragmatic Ideas for the New WTO Director-General*, VoxEU ebook
28. European Commission (2020): *Strategic Plan 2020-2024*, Directorate General for Trade, Retrieved from: https://commission.europa.eu/system/files/2020-10/trade_sp_2020_2024_en.pdf
29. European Union Balance of Trade (2023), Trading Economics, Available at: <https://tradingeconomics.com/european-union/balance-of-trade>
- Facts about Hunger in Japan (2022), available at: <https://borgenproject.org/6-facts-about-hunger-in-japan/#:~:text=Although%20they%20have%20the%20third,are%20other%20factors%20as%20well>
30. Ferrari-Filho, Fernando. (2014) "A Regional Arrangement Proposal for the UNASUR." *Brazilian Journal of Political Economy* 34, no. 3
31. Gallo, Ettore. (2017) "Endogenous Development in ALBA-TCP Member Countries: Assessing an Alternative Model of Regional Integration (2004-today)." In Paper presented at the 8th Annual Conference in Political Economy, vol. 13,
32. Garcia, A and Bond, P: BRICS (2015): *An Anticapitalist Critique*
33. Goldberg, Isaac (1927): The Reflex, available at :<http://www.poemhunter.com/isaac-goldberg>
34. Golan, Galia (2010): *Diplomacy and Conflict in the Era of Globalization*, Akiniwilade,
35. GUIO, a.C & MARLIER, E & NOLAN, B (2021): *Improving the understanding of poverty and social exclusion in Europe*, Eurostat
36. Hocking, B (2000): *Diplomacy of Image and Memory: Swiss Bankers and Nazi Gold*, Diplomatic Studies Program Discussion Paper No. 64, University of Leicester, 2000, P.

37. Hoekman, B and Mavroidis, P (2015): *World Trade Organization (WTO): Law, Economics, and Politics (Global Institutions)*, Geneva, WTO
38. Hoekman, B and Kostecki, M (2008): *The Political Economy of the World Trading System: The WTO and Beyond, 3rd Edition*, Geneva, WTO
39. Hopewell, Kristen: *Breaking the WTO: How Emerging Powers Disrupted the Neoliberal Project (EMERGING FRONTIERS IN THE GLOBAL ECONOMY)*
40. Kai, Jin (2016): *Rising China in a Changing World: Power Transitions and Global Leadership, Sep 5, 2016*
41. Koteski, M (2014): *Business Advocacy in the Global Trading System: How Business Organization May Shape Trade Policy, ITC, Geneva, 2004, xiv, P. 180*
42. Kurbalija, J& Katrandjiev, V (2006), *Multistakeholder Diplomacy: Challenges and Opportunities, Diplo Foundation*
43. Lallande, Juan Pablo Prado. (2016), *"The Pacific Alliance: Improving trade and cooperation between Latin America and Asia-Pacific."* ISA Asia-Pacific Conference, Honk Kong,
44. Li, P and Liu, Q (2015): *One Belt and One Road Strategy: Development of Energy Infrastructure and Integration of Energy Market in Asia-Pacific... Sep 1, 2015*
45. Li Wei and Sun Yi, "理解中国经济外交," *Waijiao pinglun*, no. 4, 2014, 1-24
46. Li Xing (2014): *The BRICS and Beyond: The International Political Economy of the Emergence of a New World Order (The International*
47. Li, Zhang (2019): *BRICS and Economic Development, Chinese University of Hong Kong; 201- 220, Hong Kong*
48. Luttwak, Edward N (2009): *The Grand Strategy of the Byzantine Empire, Good Reads*
49. Meissner, Katharina L. (2018), *"Regional Security in the Twenty-First Century's South America: Economic, Energy, and Political Security in MERCOSUR and UNASUR."* In *Cross-Disciplinary Perspectives on Regional and Global Security*, Palgrave Macmillan, Cham,
50. Memani, K.N (2008) : *Economic Diplomacy in Action*, The Economic Times, 05.01.2008, available in <http://economictimes.indiatimes.com/articleshow/msid-2675813,prtpage-1.cms>

51. Mercier, Alexandre (2007): *Discussion Papers in Diplomacy, No.108, Netherland Institute of International Relations, Clingendael*
52. Millar, Fergus (1988): *Government and Diplomacy in the Roman Empire during the First Three Centuries*, *The International History Review, Vol. 10, No. 3 (Aug., 1988), pp. 345-377*
53. Muggah, R&Passarelli Hamann, E (2012): *Brazil's Generous Diplomacy: Friendly Dragon or Paper Tiger? Open Edition, Available at: <https://journals.openedition.org/poldev/1009?lang=de>, DOI:<https://doi.org/10.4000/poldev.1009>*
54. Okano Heijmans, Maïke (2014): *Trade Diplomacy in EU-Asia Relations Time for a Rethink*, *Baldwing, Netherlands Institute of International Relations Clingendael.*
55. Rajesh, Gupta (2018). "BRICS and Foreign Direct Investment: Trends and Implications". *International Business Studies, Vol. 28, Issue 1, pp. 56-78*
56. Rana, K (2002): *Bilateral Diplomacy, Diplo Publishing, Geneva*
57. Ricupero, Ruben (2001): *Introductory Remarks, Ad Hoc Expert Meeting on Issues and Problems Arising From the Integration of countries into the Multilateral Trading System, UNCTAD, Geneva,*
58. Riise, Tanvi (2020): *The Indo- Pacific: What strategy vis-à-vis China?* Available at: <https://www.sciencespo.fr/ceri/observatory-indo-pacific/wp-content/uploads/2022/07/IP-Essay-Tanvi-RIISE-Japans-energy-security.pdf>
59. Salzman, Rachel S. (2019): *Russia, BRICS, and the Disruption of Global Order, University Press, 175 pages, ISBN: 9781626166615, Georgetown Saner & Yiu (2005): International Economic Diplomacy, Mutations in Post-Modern Times, Discussion Papers in Diplomacy, No.84, WTI, Bern*
60. Sarkar, A.N (2016): *BRICS New Development Bank: A Game-changer for the Emerging Economies, Avon Publication*
61. Schott, Jeffrey; Kotschwar, Barbara; Muir, Julia (2013). *Understanding the Trans-Pacific Partnership. Peterson Institute for International Economics. pp. 17-18. ISBN 978-0-88132-672-7*
62. Seringhaus & Botschen (1991): *Cross National Comparison of Export Promotion*

- Services, Journal of International Business Studies. Vol 22, No.1,*
63. Smith, John (2022). "The Role of BRICS in the Global Economy". *Journal of International Economics, Vol.45, Issue 3, pp. 123-145.*
64. Song Guoyou, "中国周边经济外交：机制协调与策略选择", *Guoji wenti yanjiu, no. 2, 2014, 41-52.*
65. UNCTAD (2020): *World Investment Report 2020: International Production Beyond the Pandemic. United Nations: New York and Geneva.* https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf
66. UNCTAD (2023): *BRICS Investment Report 2023*, UNCTAD, Geneva, available at: https://unctad.org/system/files/official-document/diae2023d1_en.pdf
67. UNCTAD (2023): *Evolution of the world's 25 top trading nations*, available at: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/chart-10-may-2021>
68. Wang, Chen (2017). "BRICS and Regional Economic Integration: A Comparative Analysis". *Journal of Economic Integration, Vol. 19, Issue 3, pp. 109-128.*
69. William J. Norris (2016), *Chinese Economic Statecraft: Commercial Actors, Grand Strategy, and State Control*, Ithaca and London: Cornell University Press
70. Wong, Audrye (2019): *Chinese Perspectives on Economic Diplomacy, Carnegie Endowment for International Peace, Hong Kong*
71. Wu Baiyi, *中国经济外交：与外部接轨的持续转变*, *Waijiao pinglun, no. 6, 2008, 11-28*
72. Yan Liang (2019) "中国对外经济制裁：目标与政策议题", *Waijiao pinglun, no.6, 16-29*
73. Yang Xun, Bai Yang (2022): *World Economic Outlook Update, July 2022. Available at: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/07/26/world-economic-outlook-update-july-2022* 8
74. Zhou Yongsheng, "经济外交面临的机遇和挑战—经济外交概念研究", *Shijie jingji yu zhengzhi, no. 7, 2003, 39-44.*
- a. brics.itamaraty.gov.br/about-brics/information-about-brics
75. <https://data.worldbank.org/indicator/DY.OA.ALLD.CD?locations=BR>
76. <https://tradingeconomics.com/brazil/foreign-direct-investment>

- <https://www.gov.br/en/government-of-brazil/latest-news/foreign-investment-in-brazil-reached-its-highest-value-in-almost-two-years>
77. https://www.macrotrends.net/countries/BRA/brazil/hunger-statistics#:~:text=Data%20showing%20as%205%20may,a%201.5%25%20increase%20from%202019., Available at: https://www.mofa.go.jp/fp/pp/page22e_000817.html
78. <https://www.oecd.org/dac/dac-global-relations/brazil-development-co-operation.htm>
79. <https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2017/html/index.html>
80. <https://www.scmp.com/topics/asian-infrastructure-investment-bank-aiib>
81. <https://www.statista.com/statistics/1256928/japan-inward-fdi-flows-by-source/#:~:text=The%20United%20States%20was%20the,of%20around%20863%20billion%20yen>
82. <https://www.statista.com/statistics/654263/japan-number-foreign-visitors/#:~:text=In%202022%2C%20the%20number%20of,arrive%20from%20East%20Asian%20countries>
83. www.worldbank.org/.../world-bank-and-aiib-sign-first-co-financing-

نمایه

<p>افتا، ۱۵۶، ۱۵۷</p> <p>آفریقا، ۱۸، ۲۰، ۲۸، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۵۲، ۵۵، ۶۰، ۶۳، ۶۶، ۶۸، ۷۱، ۷۸، ۷۹، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۴۸، ۱۶۴</p> <p style="text-align: center;">۱۶۹</p> <p>آفریقای جنوبی، ۲۸، ۱۲۳، ۱۳۱، ۱۶۴، ۱۶۹</p> <p>۱۷۱، ۱۷۵، ۱۷۸، ۱۸۱</p> <p>اقتصاد بین‌الملل، ۱۱، ۱۳، ۳۳، ۵۲، ۱۷۰، ۱۷۹</p> <p style="text-align: center;">۲۰۰</p> <p>اقتصادی، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۵، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۸، ۶۹، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۳، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۹</p> <p style="text-align: center;">۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۳</p> <p>اکو، ۴۸، ۱۵۱، ۱۶۴</p> <p>آلادی، ۱۵۹</p>	<p>اتحاد اقیانوس آرام، ۱۶۲</p> <p>اتحادیه ملل جنوب شرق آسیا، ۱۴۹</p> <p>اتحادیه اروپا، ۴۳، ۵۲، ۵۳، ۷۱، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۹۰، ۹۳، ۱۰۰، ۱۰۳، ۱۰۵، ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۱، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۳، ۱۹۵، ۲۰۲، ۲۰۴</p> <p>اتحادیه اقتصادی آفریقای مرکزی، ۱۶۵</p> <p>اتحادیه اقتصادی اوراسیا، ۱۳۵، ۱۵۴، ۱۷۲، ۱۷۴</p> <p style="text-align: center;">۱۷۶</p> <p>اتحادیه تجارت آزاد اروپا، ۱۵۳، ۱۵۷</p> <p>اتحادیه کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، ۱۵۳</p> <p>اتحادیه گمرکی جنوب آفریقا، ۱۶۴</p> <p>ادغام وظایف، ۱۱۷، ۱۲۱</p> <p>ارز جدید، ۱۷۷، ۱۷۸</p> <p>ارزهای ملی، ۱۷۷، ۱۸۰</p> <p>اروپا، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۵، ۳۶، ۴۹، ۵۵، ۶۲، ۶۳، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۱۰۱، ۱۲۷، ۱۳۱، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۷۳، ۱۷۹، ۱۹۶، ۱۹۹</p> <p>استراتژی، ۳۳، ۵۵، ۶۱، ۶۲، ۷۰، ۸۴، ۹۶، ۱۰۸، ۱۱۶، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۶، ۱۳۴</p> <p>اطلاعات، ۴، ۱۷، ۲۷، ۳۸، ۵۷، ۶۰، ۶۹، ۷۰، ۹۱، ۹۴، ۹۶، ۱۰۱، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۲۹، ۱۳۶، ۱۶۶</p> <p style="text-align: center;">۱۷۰، ۱۸۰</p>
--	---

آلبا، ۱۶۱
 آمریکا، ۱۳، ۱۶، ۲۰، ۳۱، ۳۳، ۴۳، ۴۹، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۷، ۵۹، ۶۴، ۶۵، ۶۸، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۸۵، ۹۳، ۹۵، ۱۰۱، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۵، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۰، ۲۰۴، ۲۰۲
 آمریکا لاتنی، ۱۳، ۲۷، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۵۲، ۶۰، ۶۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۸۶، ۱۰۱، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۳۸، ۱۴۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۸، ۱۷۹، ۱۹۷، ۲۰۰
 امنیت انرژی، ۱۳، ۵۱، ۶۸، ۶۹، ۷۴، ۷۵، ۸۲
 امنیت غذایی، ۱۳، ۳۰، ۳۷، ۵۰، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۷۴، ۷۵
 انحراف تجارت، ۱۶۶، ۱۷۳، ۲۰۴
 اونسور، ۱۶۲
 ایران، ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۳۲، ۳۳، ۴۹، ۵۶، ۶۴، ۶۹، ۷۰، ۸۷، ۹۳، ۹۵، ۹۷، ۱۰۰، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۲۷، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۶، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۶۹، ۱۷۱، ۱۷۳
 بازار مشترک، ۵۱، ۸۰، ۱۲۳، ۱۴۶، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۷
 بازار مشترک شرق و جنوب آفریقا، ۱۶۴، ۱۶۵
 بازیگران دیپلماسی، ۵۷، ۶۶
 باستان، ۱۵، ۱۶، ۱۴۵
 بافتار، ۱۱۴، ۱۱۸، ۱۲۳، ۱۳۷
 بانک توسعه نوین، ۱۷۶، ۱۷۷
 برنامه، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۲۲، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۸، ۳۹، ۴۹، ۵۲، ۵۵، ۶۱، ۶۳، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۷۳، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۳، ۸۷، ۹۰، ۹۲، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۰۳
 ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۲
 بریکس، ۷۹، ۱۲۷، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۵، ۱۳۵، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷
 پولی، ۱۱، ۲۱، ۵۱، ۱۴۶، ۱۵۴، ۱۶۵، ۱۷۶
 تعامل، ۱۱، ۱۴، ۱۷، ۲۲، ۳۰، ۳۲، ۴۸، ۵۲، ۵۸، ۶۸، ۷۱، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۳۷، ۱۵۲، ۱۶۶، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۹۰، ۲۰۴
 تغییرات اقلیمی، ۴۰، ۴۹، ۷۵، ۱۷۴
 تکنولوژی، ۱۲، ۲۲، ۲۸، ۲۹، ۵۲، ۷۴، ۷۵، ۱۰۹، ۱۲۱، ۱۳۹، ۱۴۹، ۲۰۰
 توافقات تجاری، ۷۲، ۱۳۱، ۱۴۲، ۱۷۳
 توریسم، ۳۰، ۴۸، ۴۹، ۷۲، ۷۷، ۸۵، ۱۰۲، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۹، ۱۹۵
 توسعه، ۳، ۴، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۲۰، ۲۵، ۲۶، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۸، ۷۱، ۷۳، ۷۴، ۷۷، ۷۸، ۸۰، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۹۰، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۷، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۱، ۱۹۴، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴
 تیتی آیی، ۱۹۵، ۱۹۷
 جابجایی وظایف، ۱۱۷، ۱۲۱، ۱۲۸
 جامعه اقتصادی دولت‌های غرب آفریقا، ۱۶۵

۱۰۶، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۲
 آمریکا، ۱۳، ۱۶، ۲۰، ۳۱، ۳۳، ۴۳، ۴۹، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۷، ۵۹، ۶۴، ۶۵، ۶۸، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۸۵، ۹۳، ۹۵، ۱۰۱، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۵، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۰، ۲۰۴، ۲۰۲
 آمریکا لاتنی، ۱۳، ۲۷، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۵۲، ۶۰، ۶۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۸۶، ۱۰۱، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۳۸، ۱۴۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۸، ۱۷۹، ۱۹۷، ۲۰۰
 امنیت انرژی، ۱۳، ۵۱، ۶۸، ۶۹، ۷۴، ۷۵، ۸۲
 امنیت غذایی، ۱۳، ۳۰، ۳۷، ۵۰، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۷۴، ۷۵
 انحراف تجارت، ۱۶۶، ۱۷۳، ۲۰۴
 اونسور، ۱۶۲
 ایران، ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۳۲، ۳۳، ۴۹، ۵۶، ۶۴، ۶۹، ۷۰، ۸۷، ۹۳، ۹۵، ۹۷، ۱۰۰، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۲۷، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۶، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۶۹، ۱۷۱، ۱۷۳
 بازار مشترک، ۵۱، ۸۰، ۱۲۳، ۱۴۶، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۷
 بازار مشترک شرق و جنوب آفریقا، ۱۶۴، ۱۶۵
 بازیگران دیپلماسی، ۵۷، ۶۶
 باستان، ۱۵، ۱۶، ۱۴۵
 بافتار، ۱۱۴، ۱۱۸، ۱۲۳، ۱۳۷
 بانک توسعه نوین، ۱۷۶، ۱۷۷
 برنامه، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۲۲، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۸، ۳۹، ۴۹، ۵۲، ۵۵، ۶۱، ۶۳، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۷۳، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۳، ۸۷، ۹۰، ۹۲، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۰۳

۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۴،
 ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۴،
 ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۱، ۱۴۸، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۶۷،
 ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۱، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۹۹، ۲۰۱
 صندوق ذخیره احتیاطی، ۱۷۹
 فرایسیفیک، ۲۰۲
 فراکنش، ۱۰۰، ۱۳۷
 فرمانطقه‌ای، ۵۲، ۵۴، ۵۵، ۶۳، ۱۴۵، ۱۶۱، ۱۶۵،
 ۱۶۶، ۱۷۳، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۹۲، ۱۹۵، ۲۰۲
 فقر، ۱۴، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۹، ۶۶، ۷۱، ۷۶، ۷۸،
 ۸۳، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۶۰، ۱۶۴، ۲۰۳
 فناوری، ۲۵، ۳۸، ۶۶، ۸۳، ۹۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۲۹،
 ۱۳۹، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۷
 قراردادهای اقتصادی، ۲۸، ۵۱، ۶۲، ۷۲، ۸۶
 قیمت‌گذاری، ۹۲، ۱۰۶، ۱۱۳، ۱۱۷
 کاریکوم، ۱۵۸
 کلاسیک، ۱۹، ۲۰۰
 کلیسا، ۱۹، ۱۴۵
 کمک‌های توسعه‌ای، ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۴۳، ۵۹، ۶۰،
 ۶۱، ۶۲، ۶۹، ۷۱، ۷۳، ۷۷، ۸۴، ۱۶۴
 کمک‌های رسمی، ۴۰، ۴۳، ۷۱، ۷۸، ۸۴، ۸۵
 گات، ۱۱، ۲۱، ۸۷، ۹۴، ۹۶، ۱۳۳، ۱۴۵، ۱۸۳،
 ۱۸۴، ۱۹۹، ۲۰۰
 گردشگر، ۴۸
 مالی، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۲۱، ۲۹، ۳۰، ۳۲، ۳۴، ۳۷، ۳۸،
 ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۴۵، ۴۷، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۷، ۵۸،
 ۶۱، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۸، ۷۳، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۴، ۹۶،
 ۹۸، ۱۰۲، ۱۰۹، ۱۱۹، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۴۰، ۱۴۱،
 ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۶۵، ۱۶۹، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷،
 ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۴، ۲۰۱، ۲۰۳
 محیط زیست، ۱۴، ۲۲، ۲۹، ۳۰، ۳۸، ۳۹، ۴۹، ۵۰،
 ۵۳، ۷۷، ۸۶، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۳۸، ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۶۹،
 ۱۸۸، ۱۹۴، ۱۹۵

سازمان تجارت جهانی، ۱۲۲، ۱۲۷، ۱۳۰، ۱۳۲،
 ۱۴۲، ۱۵۰، ۱۶۳، ۱۸۳، ۱۸۹
 سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی، ۱۳، ۶۴، ۱۰۰،
 ۱۱۸، ۱۹۴
 سازمان‌های بین‌المللی، ۱۱، ۱۵، ۲۶، ۲۹، ۴۰، ۴۳،
 ۴۹، ۵۱، ۷۳، ۸۷، ۹۰، ۹۳، ۹۸، ۹۹، ۱۵۷، ۱۷۹،
 ۱۹۵، ۱۹۷
 سازمان‌های تجاری بین‌المللی، ۱۴
 سرمایه‌گذاری، ۱۱، ۱۴، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۲،
 ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۸، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۷، ۵۸، ۶۲،
 ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۴، ۷۷، ۷۹، ۸۱، ۸۳،
 ۸۴، ۸۶، ۹۷، ۹۸، ۱۰۱، ۱۰۴، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹،
 ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۸،
 ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰،
 ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۹، ۱۵۴، ۱۶۳، ۱۶۶، ۱۷۲، ۱۷۳،
 ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۸۱، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۷، ۱۹۴، ۱۹۵،
 ۲۰۰، ۲۰۲
 سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، ۱۱، ۲۶، ۳۲، ۴۳،
 ۶۵، ۷۰، ۷۷، ۸۴، ۱۶۶، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۸۱، ۱۸۳،
 ۱۸۴، ۲۰۰
 سیاست اقتصادی، ۷۹
 سیاست تجاری، ۸۰، ۹۷، ۹۹، ۱۱۸، ۱۲۳، ۱۲۴،
 ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۱
 شرکای تجاری، ۲۵، ۲۸، ۸۴، ۸۷، ۱۰۰، ۱۰۴،
 ۱۳۶، ۱۸۳، ۱۸۹، ۱۹۱، ۲۰۲
 شرکت‌های تجاری، ۱۲، ۱۱۰
 شرکت‌های هدف، ۹۲، ۹۸، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۱۳،
 ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۲۴، ۱۳۹
 شورای اروپا، ۱۴۱، ۱۵۵، ۱۵۷
 شورای همکاری، ۱۱۶، ۱۳۱، ۱۵۲
 صادرات، ۱۱، ۱۳، ۲۰، ۲۶، ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۴۵، ۵۷،
 ۵۹، ۶۴، ۷۵، ۸۱، ۸۵، ۸۹، ۹۲، ۹۷، ۱۰۲، ۱۰۳،
 ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴

نوسازی، ۳۴، ۳۵، ۴۴
 هزینه، ۲۲، ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۴۴، ۴۹، ۹۷، ۱۰۲، ۱۱۰،
 ۱۱۱، ۱۱۷، ۱۲۱، ۱۲۸، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۵۸، ۱۶۶،
 ۱۶۹، ۱۷۸، ۱۸۹، ۱۹۷
 هند، ۱۷، ۲۷، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۶۳، ۶۴، ۶۸، ۷۱، ۷۲،
 ۷۸، ۸۵، ۹۲، ۹۳، ۱۰۱، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۳،
 ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۴،
 ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۶۳،
 ۱۶۸، ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۷، ۱۸۰، ۱۸۱،
 ۱۸۲، ۱۹۱، ۱۹۳
 هیئت‌های تجاری، ۹۰، ۹۱، ۱۰۲، ۱۰۹، ۱۱۰،
 ۱۱۳، ۱۲۰، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۴۰
 وابستگی، ۲۲، ۳۱، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۶۷، ۶۹، ۷۳،
 ۷۶، ۸۳، ۹۷، ۱۰۰، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۶۶، ۱۷۳،
 ۱۹۰
 واردات، ۱۱، ۲۰، ۲۶، ۳۰، ۳۱، ۴۳، ۶۵، ۶۷، ۶۸،
 ۸۹، ۹۷، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳،
 ۱۲۴، ۱۳۲، ۱۴۱، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۶،
 ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۰۱
 یک کمربند، یک راه، ۵۵، ۶۳

مرکوسور، ۷۴، ۷۹، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸،
 ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۸، ۱۶۰، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۸۳
 معماری مالی، ۱۷۶
 منطقه‌ای، ۱۱، ۱۳، ۲۵، ۲۷، ۴۰، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۶۷،
 ۶۸، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۷۸، ۷۹، ۹۰، ۹۱، ۱۰۶، ۱۰۷،
 ۱۱۲، ۱۱۹، ۱۲۴، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۵، ۱۴۱، ۱۴۲،
 ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۵،
 ۱۵۶، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶،
 ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۹۰،
 ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۰۱، ۲۰۲
 منطقه‌گرایی، ۳۰، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۶۵،
 ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۸۳، ۱۸۷
 موافقت‌نامه، ۱۱، ۱۲، ۵۷، ۷۲، ۸۱، ۸۳، ۸۶، ۸۷،
 ۸۹، ۹۱، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۰۲، ۱۱۲، ۱۱۴،
 ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۶، ۱۲۴، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۶، ۱۴۹،
 ۱۵۹، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۸۱، ۱۸۳،
 ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۲۰۱، ۲۰۲،
 ۲۰۴
 موافقت‌نامه تجاری، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۸۳، ۱۹۱
 نظام جهانی، ۳۴، ۳۶، ۷۴، ۱۳۲، ۱۴۸، ۱۸۹

Economic Diplomacy and Trade Diplomacy

By
Mehdi FAKHERI, Ph.D.

Politics World Publications